

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Visioluonnos asettaa suunnan oikein. Visiota voisi vielä asettaa kunnianhimoisemmaksi ja lopullisessa muotoilussa tulisi siirtyä nykytilan ylläpidosta rohkeampaan, tulevaisuutta ennakoivaan otteeseen. Vuoteen 2040 tähtäävän vision on kyettävä vastaamaan globaaleihin murroksiin ja vahvistamaan korkeakoulujen proaktiivista roolia yhteiskunnan uudistajina.

Vahvistetaan demokratia- ja resilienssiroolia: Tavoitetta tulee terävöittää Sitran megatrendien suuntaisesti. Korkeakoulujen rooli ei ole vain passiivinen vapauden vaaliminen, vaan proaktiivinen toimijuus demokratian turvaajana ja uuden yhteiskuntasopimuksen luojana.

Oppiminen näkyväksi: Otsikkotasolle tulee lisätä oppiminen (esim. "Sivistyksen, jatkuvan oppimisen ja demokratian edelläkävijä"), jotta vision ydintehtävä on kirkas.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpidesuositusten on tuettava korkeakoulujen resilienssiä ja annettava työrauha ydintehtävien hoitoon ilman liian yksityiskohtaista sääntelyä tai päälleliimattuja lainsäädäntömuutoksia:

Eettinen edelläkävijyys. Nostetaan tavoitetasoa eettisessä vastuullisuudessa. Tämä on tärkeää niin korkeakoulu yhteisöjen toiminnassa kuin korkeakoulujen ydintehtävien – tutkimus ja koulutus – suhteessa esim. uusiin teknologioihin ja teköälyyn. Korkeakoulujen ei tule vain ”edistää toimintamalleja”, vaan toimia kansainvälisinä malliyhteisöinä häirintään puuttumisessa ja tasa-arvossa.

Työrauha ja resilienssi. Lisätään toimenpide, joka tukee korkeakoulujen resilienssiä ja takaa työrauhan keskittyä ydintehtäviin (tutkimus ja osaajien tuottaminen) kriisien keskellä, välttämällä päälleliimattua lainsäädäntöohjausta.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on ansiokas ja sitä voisi vahvistaa vielä seuraavilta osin:

Vision otsikkotasolla tulee näkyä vahvemmin oppiminen ja oppijuus.

Rajapintojen innovaatiot. Laajennetaan visiota pelkästä nuorten sisäänpääsystä kohti oppimisen mahdollisuuksien kirjoa. Painotetaan korkeakoulujen välistä yhteistyötä monipuolisten oppimispolkujen ja monimuotoisten oppimisympäristöjen mahdollistajana. Vision tulisi tunnistaa korkeakoulujen rajapinnoilla syntyvät uudenlaiset oppimisyhdistelmät ja innovaatiot, jotka murtavat perinteisiä substanssirajoja.

Oppijakeskeisyys. Vahvistetaan oppijuuden merkitystä vision ytimenä ja nostetaan esiin oppimisen vetovoima sekä korkeakoulutuksessa vahvistuva resilienssi.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Esitys korkeakoulujen yhteisistä läsnä- ja etäopiskelun periaatteista on tarpeeton ja saattaa rajoittaa korkeakoulujen strategista vapautta sekä pedagogista monimuotoisuutta.

Fokus korkeakoulutukseen: Poistetaan tai siirretään lukiokoulutusta koskevat suositukset, jotka eivät kuulu korkeakouluvision ytimeen.

Strateginen autonomia: Poistetaan ehdotus korkeakoulujen yhteisistä läsnä- ja etäopiskelun periaatteista. Opiskelun monimuotoisuus (merikapteeneista filosofeihin) vaatii alakohtaista joustavuutta, ei yhtenäistämistä.

Korkeakoulujen ohjaus- ja oppimisen tuen viitekehys tulisi sisältää myös kirittäminen ”huippuosaamiseen”. Laadukas korkeakoulutus pitää sisällään ajatuksen erilaisten oppijoiden oppimisen mahdollistamisesta (niin tukea tarvitsevat, kuin huipputuloksiin kiritystä kaipaavat).

Osaajien liikkuvuus: Lavennetaan työelämäyhteyksien parantaminen koskemaan laajemmin osaajien liikkuvuutta ja osaamisen jakamista korkeakoulujen ja työelämän välillä, ei vain työllistymisastetta.

Vahva kannatus työelämävaatimuksen poistamiselle YAMK-tutkinnoista kansainvälisessä kontekstissa. Tämä on välttämätön toimi suomalaisen korkeakoulutuksen houkuttelevuuden parantamiseksi ja tutkintopolkujen sujuvoittamiseksi kv-kilpailussa.

Digivisio rakenteellisen uudistamisen moottorina: Vision tulee asettaa Digivisio 2030 ja yhteiset oppimisalustat (Opin.fi) strategiseksi keskiöön. Sen sijaan, että pyritään yhtenäistämään läsnäolo- tai etäopetusratkaisuja, on Digivisiota hyödynnettävä välineenä, jolla puretaan korkeakoulukentän rakenteellisia päällekkäisyyksiä. Yhteiset digitaaliset palvelut mahdollistavat resurssien siirtämisen hallinnosta opetuksen ja tutkimuksen laatuun.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Visio kuvaa ansiokkaasti koulutuksen ja tutkimuksen merkitystä kansallisella tasolla. Suomen kilpailukyky vaatii kuitenkin syvempää integroitumista eurooppalaiseen koulutus- ja tutkimusalueeseen (esim. yhteistutkinnot).

Eurooppalainen viitekehys: Sanoitetaan Suomi selkeämmin osaksi Euroopan koulutus- ja tutkimusalueetta. Kilpailukyky ei synny omavaraisuudesta vaan syvästä integraatiosta, yhteistutkinnoista ja verkostoista sekä arvopohjaisesti meille tärkeästä maanosastamme, jota haluamme globaalisti vahvistaa.

TKI-ote: Pelkän tutkimuksen (T&K) sijaan on puhuttava painokkaasti TKI-toiminnasta, jossa innovaatiot ja osaajien liikkuvuus korkeakoulujen ja työelämän välillä ovat keskiössä.

Kansainvälinen houkuttelevuus: Pelkkä opiskelijarekrytointi ei riitä; tarvitsemme strategisia toimia kv-henkilöstön houkuttelemiseksi ja pitämiseksi osana monimuotoista tiedeyhteisöä.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

T&K:sta TKI-toimintaan. Muutetaan termistö kattamaan koko TKI-ketju. Innovaatiotoiminnan merkitys Suomen menestykselle on kirjoitettava näkyväksi osaksi tavoitetta.

Kansainvälinen henkilöstö: Lisätään tavoite osaavan kansainvälisen henkilöstön houkuttelemiseksi ja pitämiseksi. Pelkkä opiskelijaliikkuvuus ei riitä luomaan uutta luovaa vuorovaikutusta.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Rohkea uudistuminen ei ole vain säästötoimi, vaan strateginen välttämättömyys. Erikoistumisen ja yhteistyön kautta luomme korkeakoulujärjestelmän, joka on suurempi kuin osiensa summa – järjestelmän, jossa resurssit kohdistuvat laatuun ja jossa jokaisella korkeakoululla on kirkas, maailmanluokan rooli.

Huippuosaaminen syntyy fokuksesta, ei sirpaleisuudesta. Suomen pienet resurssit ja vähenevät ikäluokat eivät salli kaiken tarjoamista kaikille. Korkeakoulujen on uskallettava valita strategiset kärkialansa. Erikoistuminen luo kriittistä massaa ja kansainvälistä huippuosaamista, joka houkuttelee parhaita tutkijoita, opiskelijoita ja ulkomaista TKI-rahoitusta.

Teknologia poistaa maantieteelliset esteet erikoistumiselta ja mahdollistaa valtakunnallisen synergian. Digitaaliset alustat (kuten Digivisio 2030 ja Opin.fi) mahdollistavat sen, että opiskelija voi hyödyntää eri korkeakoulujen huippuosaamista joustavasti. Tämä vapauttaa yksittäiset korkeakoulut tarjoamasta päällekkäisiä perustutkinto-osia ja antaa tilaa syventyä omiin vahvuusalueisiin.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Vahva yhteistyö on tehokkain lääke resurssipulaan ja sirpaloituneeseen korkeakoulukenttään. Kun korkeakoulut sopivat työnjaosta ja yhteisistä palveluista, hallinnosta vapautuva rahoitus voidaan suunnata suoraan koulutuksen laatuun ja tutkimuksen vaikuttavuuteen.

Selkeä erikoistuminen tekee korkeakouluista dynaamisia kumppaneita, jotka vauhdittavat alueellista ja kansallista kasvua. Erikoistuneet korkeakoulut ovat houkuttelevampia kumppaneita yrityksille. Selkeä profilointi helpottaa elinkeinoelämää löytämään tarvitsemansa kumppanin, mikä vauhdittaa innovaatioita ja tutkimustulosten kaupallistamista (T&K -> TKI).

Gloaalissa kilpailussa keskinkertaisuus kaikessa on riski; huippuosaaminen yhdessä asiassa on valtti. Kansainvälisessä kilpailussa pärjäävät ne yksiköt, jotka tunnetaan maailmanlaajuisesti tietyn alan edelläkävijöinä. Rohkea erikoistuminen ja integroituminen Euroopan tutkimusalueeseen varmistavat, ettei Suomi jää globaaliksi takapajulaksi.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Rahoituksen monipuolistaminen on välttämätöntä korkeakoulujen autonomian, laadun ja kansainvälisen kilpailukyvyn turvaamiseksi. Nykyistä rahoitusmallia on uudistettava siten, että se kannustaa keskinäisestä kilpailusta kohti strategista yhteistyötä.

Rahoituksen monipuolistaminen ei ole vain budjettikysymys, vaan keino vahvistaa Suomen asemaa sivistyksen ja innovaatioiden edelläkävijänä. Se edellyttää laadun ja maksullisuuden kytkemistä toisiinsa kansainvälisessä koulutusviennissä samalla, kun kotimainen maksuttomuus ensimmäiseen tutkintoon turvaa kansallisen osaamispohjan laajuuden.

Suomen tulee säilyttää tutkintokoulutuksen maksuttomuus kansallisena vahvuutena, mutta samalla kehittää rohkeasti markkinaehtoisia malleja kansainväliseen koulutusviennin ja jatkuvaan oppimiseen. Rahoituksen monipuolistaminen edellyttää, että maksullisuus ja laatu kulkevat käsi kädessä, ja että lainsäädäntö poistaa tarpeettomat esteet (kuten YAMK-työkokemusvaatimus) suomalaisen osaamisen myynniltä.

Nykyinen suoriteperusteinen rahoitusmalli korostaa korkeakoulujen välistä kilpailua, mikä voi rajoittaa riskinottoa ja monitieteistä tutkimusta. Rahoituksen monipuolistamisen tavoitteena on oltava siirtymä, jossa korkeakoulut voivat hyödyntää toistensa vahvuuksia ja yhteisiä keskinäisen kilpailun sijaan.

Rahoituspohjassa on siirryttävä perinteisestä T&K-ajattelusta laaja-alaiseen TKI-viitekehykseen (Tutkimus, Kehitys ja Innovaatiot). Innovaatiotoiminta (TKI) tunnistaa paremmin tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja sen roolin liiketoiminnan ja hyvinvoinnin uudistajana. Rahoituskriteerien tulisi tukea tätä koko ketjua pelkkien julkaisumäärien sijaan.

Rahoituspohja edellyttää julkisen perusrahoituksen lisäksi enemmän kansainvälistä ja yksityistä TKI-rahoitusta turvaamaan korkeakoulujen autonomiaa ja resilienssiä. Suomen tavoite nostaa TKI-panostukset 4 prosenttiin BKT:sta edellyttää, että korkeakoulut ovat houkuttelevia partnereita myös yrityksille ja kansainvälisille rahoittajille.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tutkintokoulutuksen maksuttomuus on Suomen keskeisin keino varmistaa mahdollisuuksien tasa-arvo ja sosiaalinen liikkuvuus. Se on perusta, jolla varmistetaan, että kaikki kansallinen lahjakkuus saadaan käyttöön taustasta riippumatta.

Toinen samantasoinen tutkinto tulee saattaa maksulliseksi. Samoin EU/ETA-alueen opiskelijoille tulee säätää monien muiden eurooppalaisten maiden tavoin maksut, jotka eivät ole täyskatteellisia. EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen tulee olla jatkossakin täyskatteellisia.

Maksullisuuden rinnalle on luotava kannustavia apurahajärjestelmiä, jotka sitouttavat kv-osaajat Suomen työmarkkinoille.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuosittelujen kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosittelukokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Visiopaperi nojaa vahvasti nykyisiin rakenteisiin ja jo käynnissä oleviin hankkeisiin. Aito visio vuoteen 2040 vaatisi vielä rohkeampaa otetta sellaisten rakenteellisten päällekkäisyyksien purkamiseen, jotka estävät Suomea nousemasta globaaliksi edelläkävijäksi.

Visio-paperi ja sen synnyttänyt osallistava prosessi on hyvä runko, mutta se kaipaa kirkastusta siinä, miksi Suomen on oltava kiinnostava kumppani. Pelkkä kansallinen pärjääminen ei riitä; tavoitteena on oltava Suomen aseman vahvistaminen osana elinvoimaista, demokraattista ja innovatiivista Eurooppaa.

Vision keskeisimmät priorisoinnit: 1. Vahvistetaan demokratiaa ja resilienssiä. 2. Nostetaan oppiminen ja joustavat opintopolut keskiöön. 3. Kansainvälistytään osana Eurooppaa, ei erillisenä saarena. 4. Uudistetaan rahoitus tukemaan yhteistyötä ja laaja-alaista TKI-toimintaa sekä sisällytetään siihen noin viidenneksen osuudella kiinteä vakautuselementti, joka poikkeaa harkinnanvaraisesta strategiarahoituselementistä. Rahoitusmallin tulisi kestää nyt aikaa ja ylittää 30-luvun loppuun.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Sivistys, demokratia ja tieteen vapaus on nostettu oikeutetusti vision kivijalaksi. Tämä on kriittinen valinta maailmanpoliittisessa tilanteessa, jossa nämä arvot ovat haastettuina.

Monet toimenpiteet (kuten digitaaliset palvelut tai tekoälymaininnat) ovat asioita, joita korkeakoulut tekevät jo nyt. Vuosi 2040 vaatisi visiointia siitä, miten koko korkeakoulujärjestelmä järjestäytyy uudelleen, kun väestöpohja supistuu ja globaali kilpailu kiristyy.

Visio puhuu Suomesta erillisenä toimijana, vaikka tulevaisuuden menestys ratkaistaan siinä, miten syvälle olemme integroituneet Euroopan koulutus- ja tutkimusalueeseen. Suomi ei ole saari, vaan osa globaalia osaajavirtaa.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Toimenpidesuositukset menevät paikoin liian syvälle korkeakoulujen operatiiviseen toimintaan (esim. läsnäolo- ja etätyökäytännöt). Vision tulisi antaa suunta, mutta jättää keinot autonomisille korkeakouluille.

Visio on hyvä "kartoitus", mutta se vaatii lisää terää toimeenpanon osalta. On uskallettava priorisoida laatu ja erikoistuminen laajamittaisen, kaikkea-kaikille-mallin sijaan. Jos rahoituspohjaa ei uskalleta monipuolistaa ja rakenteita keventää esimerkiksi Digivision avulla, tavoitteet jäävät saavuttamatta.

9. Muut kommentit

-

Hälikkä Ari
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu OY